

і.к.
МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА ІСТОРИЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ

КРАСЗНАВЧА РОБОТА В БІБЛІОТЕКАХ
УКРАЇНИ

Інформаційний бюлетень
Вип. 8

КИЇВ 1997

Черговий, 8-й випуск інформаційного бюлетеня "Краєзнавча робота в бібліотеках України" вміщує матеріали про організаційну структуру і кадровий склад бібліотечного краєзнавства в Україні, а також огляд краєзнавчих бібліографічних посібників, підготовлених бібліотеками в 1991-1995 рр. Мета авторів - ознайомити бібліотечну громадськість з результатами науково-дослідної роботи в галузі краєзнавчої бібліотечної діяльності, яку послідовно проводить ДІБ України упродовж останніх років.

Підготували В.Кисельова, *О. Михайлова*

Редактор Т.Кудласевич

Відповідальний за випуск Л.Макаренко

ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА І КАДРОВИЙ СКЛАД БІБЛІОТЕЧНОГО КРАЄЗНАВСТВА УКРАЇНИ

До питання організаційної структури і кадрового складу бібліотечного краєзнавства Державна історична бібліотека звертається не вперше, адже, саме організаційні моменти впливають на якість всіх ланок краєзнавчої діяльності. Найцікавіше книжкове зібрання, саме по собі, без належної організації роботи і досвідчених фахівців, не може забезпечити максимальну ефективність в доведенні краєзнавчої інформації до широкого читацького загалу. Вперше вивчення організаційної структури і кадрового складу обласних універсальних наукових бібліотек України відбулося в 1991-1992 рр. і стало в нагоді при підготовці "Положення про краєзнавчу роботу бібліотек системи Міністерства культури і мистецтв України". Затверджене в червні 1996 року "Положення..." чітко визначило можливі варіанти організації краєзнавчої діяльності в бібліотеці:

- краєзнавчий відділ;
- краєзнавчий сектор;
- фахівці, які відповідають за цю конкретну ділянку роботи.

Враховуючи зміни в суспільному житті, зростання інтересу до краєзнавства, а, отже, і зростання навантаження на краєзнавчі підрозділи, ДІБ вирішила провести в другому півріччі 1996 року вивчення сучасного стану організації бібліотечного краєзнавства, забезпеченості професійними кадрами цієї важливої ділянки роботи. Вивчення проводилося за допомогою анкетного опитування. Обласним універсальним науковим бібліотекам України було запропоновано 2 анкети: одна - про організаційну структуру і функціональне навантаження краєзнавчих підрозділів; друга - характеристика кадрів. На жаль, не отримано відомостей від Полтавської та Дніпропетровської ОУНБ. Але понад 90% бібліотек надіслали відповіді, тому вибірку можна вважати репрезентативною і робити певні узагальнення.

Щодо організаційної структури бібліотечного краєзнавства, то наявність даних за різні роки дає можливість простежити динаміку її розвитку, шляхи реорганізації. Станом на 1992 рік у 8 бібліотеках функціонували відділи зі штатом від 3-х до 5-ти одиниць; в 7-ми - краєзнавчі сектори зі штатом від 2-х до 4-х працівників, в інших бібліотеках у складі бібліографічних відділів передбачалися

1-3 штатні одиниці для фахівців-красназавців. За даними 1996 року красназавчі відділи існують вже в 16-ти бібліотеках. У Волинській Житомирській, Миколаївській, Чернігівській, Хмельницькій-вони реорганізовані з секторів, в Закарпатській, Івано-Франківській, Тернопільській-вони створені заново: раніше красназавчі функції тут виконували окремі красназавці в складі бібліографічного відділу. Найбільш розгалужена система існує в Закарпатській ОУНБ, де до складу красназавчого відділу входить сектор красназавчої бібліографії, і в Луганській ОУНБ, в складі красназавчого відділу існує сектор "Літературно-історичний архів". Штат красназавчих відділів становить від 3-х до 6-ти штатних одиниць, при цьому вони з різни причин не обов'язково є діючими. Так, в Одеській і Черкаській ОУНБ при штаті в чотири одиниці фактично працюють по 2 співробітника.

Красназавчі сектори зі штатом від 2-х до 4-х працівників функціонують в складі 5-ти бібліотек. Вони можуть бути як самостійні /Рівненська ОУНБ/, так і в складі інформаційно-бібліографічного відділу /Запорізька, Харківська, Чернівецька ОУНБ, Кримська РБ/. Красназавчий сектор Чернівецької ОУНБ є новоутвореним: раніше працював 1 бібліограф в складі інформаційно-бібліографічного відділу Сектор Рівненської ОУНБ також новостворений, але тут спостерігається протилежний рух: сектор утворився з красназавчого відділу, при цьому було скорочено 1 штатну одиницю. Те ж саме - в Кіровоградській ОУНБ, де після реорганізації від сектору з 2-х одиниць лишився 1 провідний бібліограф в складі відділу рідкісної книги і красназавчої літератури.

Таким чином, загальною тенденцією в організації красназавчої діяльності в ОУНБ в останні 3-4 роки була тенденція на створення окремих красназавчих структурних підрозділів з незначним, в деяких бібліотеках на 1-3 одиниці, розширенням штатів.

Одночасно з вивченням організаційної структури з'ясувалося питання наявності відокремленого красназавчого фонду, красназавчого ДБА, окремого читального залу, а також функціональне навантаження

Відокремлений красназавчий фонд існує в 85% обласних бібліотек крім Кримської і Кіровоградської /по Тернопільській немає повних даних/. Обсяг, в залежності від регіону, коливається від 1 тис. до 100 тис. примірників, але в переважній більшості бібліотек становить, в середньому, 3-4 тис. примірників.

Окремий красназавчий довідково-бібліографічний апарат, перш за все, Зведений красназавчий каталог, мають всі ОУНБ. Кількість опис:

становить від 35000 до 1 млн. карток. Така велика різниця пояснюється як регіональними особливостями, так і різною кількістю складових частин краєзнавчого ДБА.

Щодо окремих читальних залів, то їх має більша частина ОУНБ /14/, насамперед, ті, в яких існують самостійні краєзнавчі відділи. В інших обслуговування читачів краєзнавчими документами здійснюється в читальних залах при інформаційно-бібліографічних відділах /Харківська ОУНБ/ або в загальних читальних залах /Кримська РБ/.

Функції, що виконують краєзнавчі підрозділи, є стандартними для всіх бібліотек і відповідають "Положенню...":

- комплектування і організація краєзнавчого фонду /окрім Кіровоградської, Кримської, Херсонської, Черкаської; Вінницька і Закарпатська лише частково/;
- організація і ведення краєзнавчого довідково-бібліографічного апарата;
- інформаційно-бібліографічна діяльність, в т.ч. видання краєзнавчої бібліографічної продукції;
- обслуговування читачів.

Крім цього, більшість виконують масову роботу з популяризації краєзнавчої літератури і творів місцевих авторів, займаються науково-дослідницькою роботою, здійснюють методичне забезпечення краєзнавчої діяльності бібліотек області.

Щодо характеристики кадрового складу бібліотекарів-краєзнавців, то аналіз проводився за такими ознаками як вік, освіта, досвід роботи. Всього опрацьовано 70 індивідуальних анкет. Це становить близько 85% від загальної кількості краєзнавців в ОУНБ. Таким чином, узагальнення, зроблені на основі цих матеріалів, досить адекватно відтворюють дійсний кадровий склад бібліотечного краєзнавства.

Розподілення краєзнавчих кадрів за віком. На діаграмі /Мал. I/

до 30 років	13	18,6%
від 31 до 45	40	57,1%
від 46 до 55	10	14,3%
понад 55 років	7	10,0%

Мал. I.

чітко видно, що понад половину складають працівники найбільш працездатного віку від 30 до 45 років. Ця вікова категорія вже має достатній досвід роботи і, до того ж, зберігає перспективи на майбутнє. Як позитивний фактор можна відмітити чималу кількість /майже 19%/ працівників до 30 років, які, набувши необхідного досвіду, зможуть в наступні 20-30 років активно працювати в бібліотечному краєзнавстві.

За допомогою діаграми на Мал. 2 можна переконатися в досить високому рівні освіти краєзнавчих бібліотечних кадрів. Переважну

вища спеціальна	52		74,3%
вища неспеціальна	10	14,3%	
середня спеціальна	8	11,4%	

Мал. 2.

більшість складають фахівці з вищою спеціальною освітою. Основні учбові заклади, які готують кадри - Харківський і Київський /разом з Миколаївським філіалом/, а також Московський і Санкт-Петербурзький інститути культури. Серед працівників з вищою неспеціальною освітою переважають історики і філологи, випускники університетів і педагогічних вузів.

Докладніше про досвід роботи як в бібліотеці взагалі, так і на краєзнавчій ділянці розповідає Мал. 3.

до 5 років	9	12,8%	43	61,4%
6-10 років	12	17,2%	9	12,8%
11-20 років	35,8%	25	13	18,6%
21-30 років	16	22,8%	5	7,2%
понад 30 років	8	11,4%		

Мал. 3.

Як свідчать ці діаграми, незважаючи на те, що більша частина працівників має значний досвід роботи в бібліотеці /від 11 до 20 і від 21 до 30 років відповідно 35,8% і 22,8%/ , при підрахунку стажу роботи в краєзнавчому підрозділі, найчисленішою /61,4%/ є група тих, хто займається цією роботою менше 5 років. На перший

погляд, це може сприйматися як недолік, проте, це не так. При більш пильному розгляді виявляється, що більша частина працівників має чималий досвід роботи на різних ділянках: комплектування фондів, обслуговування читачів, інформаційно-бібліографічна і методична робота. Враховуючи, що краєзнавство – комплексна дисципліна, яка включає всі ці процеси, такий стан можна оцінювати позитивно.

З викладеного вище видно, що нового значення набуває питання безперервної освіти. За даними опитування 42,8% краєзнавців з обласних універсальних наукових бібліотек проходили навчання в Інституті підвищення кваліфікації працівників культури Міністерства культури і мистецтв України, в т.ч. 25,7% – з краєзнавчої тематики, причому 17,1% – в останні 5 років. Якщо ці абстрактні 25,7% розглянути відповідно до конкретних бібліотек, то виявляється, що в останні 5-7 років хоча б один бібліограф-краєзнавець з кожної ОУНБ проходив навчання. Виняток складають Кіровоградська, Тернопільська і Чернівецька ОУНБ. Таким чином, переважна більшість фахівців ознайомена з новими тенденціями в розвитку бібліотечного краєзнавства.

Підсумовуючи, зазначимо, що організація краєзнавчої діяльності обласних універсальних наукових бібліотек, а також кількісний і якісний склад кадрів краєзнавців дають підстави /при умові вирішення фінансових проблем/ для оптимістичного погляду на майбутнє бібліотечної краєзнавчої діяльності в країні.

Зав.сектором
науково-дослідної роботи

О.В.МИХАЙЛОВА

ОРГАНІЗАЦІЯ КРАСНАВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОБЛАСНИХ УНІВЕРСАЛЬНИХ БІБЛІОТЕК УКРАЇНИ

№	ОБЛАСТЬ	Краснавчий відділ	Краснавчий сектор	Бібліотрава	Кількість одиниць	ШТАТ		Окремий фонд	Окремий ДБА	Окремий ч/з	ФУНКЦІЇ			
						посади					комплект	орґ-ція	орґ-ція	орґ-ція
1 2	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
1.	Вінницька	+			3	зав. відділом бібліогр. I кат. бібліогр. I кат.	+ 4000 од. зб.	+	+ 998 чит.	+ частково	+	+	+	
2.	Волинська	+			4	зав. відділом гол. бібліотекар гол. бібліотекар гол. бібліотекар	+ 1500	+ 130000 описів	+ 1015	+	+	+	+	
3.	Дніпропетровська	+			4	зав. відділом провід. спеціаліст провід. спеціаліст бібліогр. I кат.	+ 45777	+ 53261	+ 2975	+	+	+	+	
4.	Донецька	+			4	зав. відділом гол. бібліограф провід. бібліограф бібліот. I кат.	+ 1031	+ 179827	+ 683	+	+	+	+	
5.	Житомирська	+			4	зав. відділом гол. бібліограф провід. бібліограф бібліот. I кат.	+ 11182	+ 263307	+ 701	+ орґанізація	+	+	+	
6.	Закарпатська	+			4	зав. відділом зав. сектором бібліогр. I кат. бібліогр. II кат.								

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
16.	Рівненська		+		3	зав. сектором провід. бібліотекар I кат. бібліотекар I кат.	+ 4433	+ 90000	+ 1400	+	+	+	+
17.	Сумська	+			6	зав. відділом провід. бібліограф бібліогр. I кат. бібліогр. II кат. бібліотекар I кат.	+ 2360	+ 76000	+ 1000	+	+	+	+
18.	Тернопільська	+			4	зав. відділом гол. бібліотекар провід. бібліотекар бібліотекар							
19.	Харківська		+		3	гол. бібліограф бібліограф I кат. редактор I кат.	+ 4894	+	-	+	+	+	+
20.	Херсонська	+			5	зав. відділом гол. бібліограф гол. бібліограф провід. бібліограф провід. бібліотекар	+ 17500	+ 110000	+	-	+ +елек трон. каталог	+	+
21.	Хмельницька	+			4	зав. відділом гол. бібліограф провід. бібліограф бібліотекар I кат.	+ 2000	+ 125 кат скр.	+ 500	+	+	+	+
22.	Черкаська	+			4	зав. відділом провід. бібліотекар бібліотекар I кат. бібліотекар I кат.	+ 3600	+ 84852	- 1400	-	+	+	+

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
23.	Чернівецька		+		3	зав. сектором гол. бібліотекар провід. редактор	+ 955	+ 190000	-	+	+	+	+
24.	Чернігівська	+			3	зав. відділом провід. бібліотекар бібліотекар	+ 1491	+ 43900	+ 726	+	+	+	+

Відомості про обсяг краєзнавчих фондів і краєзнавчого довідково-бібліографічного апарата, а також про кількість читачів подаються станом на 01.01.96.

СПИСОК КЕРІВНИКІВ КРАЄЗНАВЧИХ ПІДРОЗДІЛІВ ОУНБ УКРАЇНИ

Вінницька	НІКОЛАСЬ Ольга Григорівна
Волинська	КСЕНДЗУК Емілія Степанівна
Донецька	ДРЬОМОВА Тамара Миколаївна
Житомирська	КОЗЛОВА Валентина Никифорівна
Закарпатська	КОВАЛЬЧУК Галина Костянтинівна
Запорізька	НАГОРНА Ганна Миколаївна
Івано-Франківська	ГОРБАНЬ Галина Василівна
Кіровоградська	НЕЛЕГА Оксана Емірівна
Крим	ПАВЛОВА Ольга Андріївна
Луганська	СКРИПНИКОВА Наталія Олександрівна
Миколаївська	БОЙЧЕНКО Н.Г.
Одеська	БАЛАБАН Домнікія Лазарівна
Рівненська	ТИМОЩУК Наталія Петрівна
Сумська	ЛИННИК Олена Костянтинівна
Тернопільська	ЛЕНЧИШИН Анастасія Олександрівна
Харківська	САШКОВА Лариса Олександрівна
Херсонська	ЛУГОВСЬКА Наталія Петрівна
Хмельницька	МИХАЙЛОВА Світлана Романівна
Черкаська	ДЕМЧЕНКО Людмила Тимофіївна
Чернівецька	ПАВЛЮК Оксана Дмитрівна
Чернігівська	СТУДЬОНОВА Людмила Валентинівна

СИСТЕМА КРАЄЗНАВЧИХ БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСІБНИКІВ В БІБЛІОТЕКАХ УКРАЇНИ: МЕТОДИКА І ОРГАНІЗАЦІЯ

Вивчення видавничої діяльності бібліотек України з питань краєзнавства – один з головних етапів наукового дослідження "Краєзнавча робота бібліотек", яке проводить Державна історична бібліотека /далі – ДІБ/ з 1989 року. Мета цієї роботи – виявлення особливостей і недоліків видавничої діяльності обласних бібліотек в галузі краєзнавчої бібліографії, визначення шляхів оптимізації системи краєзнавчих бібліографічних посібників /СКБП/.

Перші результати дослідження узагальнені в методичних рекомендаціях /6/, де намічені шляхи створення оптимальної моделі СКБП, запропонований примірний перелік основних видів посібників, подані короткі методичні поради по їх складанню. Ґрунтовні методичні рекомендації на допомогу складанню основних видів краєзнавчих бібліографічних покажчиків – універсальних, персональних, покажчиків другого ступеня, друкованих зведених каталогів – підготовлені фахівцями ДІБ в 1991-1995 рр. на основі аналізу бібліографічних видань обласних бібліотек, узагальнення кращого досвіду роботи бібліографів-краєзнавців /6-ІІ/.

Зрушення в бібліографічній діяльності обласних бібліотек внаслідок їх участі у загальному дослідженні висвітлювались у статтях в професійній пресі, виступах на нарадах і конференціях /1-3/.

Черговий п'ятирічний звід краєзнавчої бібліографії за 1991-1995 рр. /5/, підготовлений у відділі історичного краєзнавства ДІБ України, дозволяє простежити динаміку СКБП за вказаний період, порівняти кількісні і якісні характеристики краєзнавчої видавничої діяльності бібліотек з попередніми даними /4/.

Основою такої діяльності в обласних бібліотеках, як і раніше, залишаються поточні універсальні покажчики літератури про край – щорічники, щоквартальники і т.п. Ці покажчики видавали майже всі обласні бібліотеки /немає відомостей про цей вид посібників лише з Донецької і Полтавської областей/.

Певні узагальнення щодо цього виду краєзнавчих покажчиків зроблені у "Методичних рекомендаціях по складанню універсальних покажчиків поточної літератури про край" /II/.

Ці рекомендації складені з метою підвищення якості даного виду посібників, уніфікації методики їх складання, адже якісні характеристики багатьох щоквартальників, щорічників і досі залишаються низькими: структура покажчиків неповна /відсутні зміст, допоміжні ключі, в передмові не повідомляється про мовний, типовий склад літератури, включеної в покажчик, спосіб групування; матеріал подається за застарілими схемами і т.п./.

Порівнюючи кількісні дані з результатами попереднього аналізу /6/, можна простежити збільшення назв щоквартальних видань /Волинська, Кіровоградська, Тернопільська, Херсонська обласні універсальні наукові бібліотеки /ОУНБ/. Це позитивна тенденція, адже задовольняється така важлива вимога до поточної інформації як оперативність. На жаль, щорічники ще іноді виходять із запізненням на 2-3 роки /Вінницька, Дніпропетровська, Житомирська, Миколаївська, Одеська, Хмельницька ОУНБ/.

Серед універсальних поточних краєзнавчих покажчиків, які складені з використанням перевірених методичних прийомів, мають повну структуру, виходять систематично, можна назвати щоквартальники Черкаської, Сумської, Рівненської ОУНБ, щорічники Вінницької, Житомирської, Херсонської, Чернігівської ОУНБ. Чимало прикладів різновидів поточної краєзнавчої бібліографії. Так, щоквартальний покажчик "Дніпропетровщина. Хроніка подій" - своєрідний літопис громадсько-політичного життя краю. Головна його мета - хронологічна фіксація подій в області з посиланням на джерела пошуку. Проте, спрощений спосіб групування матеріалів, відсутність основних структурних елементів, властивих бібліографічному покажчику, шкодить якості даного видання: користувачеві важко знайти потрібну фактографічну інформацію без допоміжних орієнтирів.

Як і раніше, деякі ОУНБ /Луганська, Миколаївська, Хмельницька/ випускали щомісячні списки "...область на сторінках преси"/.

За останнє п'ятиріччя зареєстрований тільки один покажчик - "що читати про ... область" /виданий Івано-Франківською ОУНБ/. Такий посібник окреслює коло читання, знайомить з кращими матеріалами про історію, природу, культуру, місцеві особливості краю, він незамінний для виховної роботи, тож не дивно, що чимало районних, міських бібліотек випустило схожі за типом покажчики, присвячені району, місту - "Жовківщина" /1995/, "Севастополь - город двух веков" /1992/ і т.д.

В покажчику другого ступеня /5/ є відомості і про інші важливі праці - "Друкований зведений каталог краєзнавчої літератури по Хмельницькій області" /1992/, "Библиографическая модель ядра фонда краеведческой литературы массовой библиотеки" /додаток до звіту Донецької ОУНБ за 1992 р./, проте, автору даного огляду не вдалося переглянути ці машинописні праці **de visu**.

Найкращий стан у виданні календарів місцевих знаменних і пам'ятних дат. Ці посібники давно здобули популярність у читачів, широко використовуються у просвітницькій і виховній роботі, самоосвіті. Порухення методики їх складання /9/ знижують ефективність посібників /наприклад, універсальна наукова бібліотека ім.І.Франка Автономної Республіки Крим обмежується машинописним переліком дат без списків літератури/, але таких прикладів мало.

І, якщо в попередньому аналізі /6/ Волинська, Львівська, Тернопільська, Чернівецька ОУНБ були піддані критиці за те, що упродовж багатьох років не видавали таких посібників, то в 1993 році всі названі бібліотеки вже видали "Календарі...". У Львові випущено, навіть, 3 посібника цього виду: "Календар знаменних і пам'ятних дат на 1994 р.", "Митці Львівщини: Календар ювілейних і пам'ятних дат на 1994 р.", "Літератори Львівського краю: Календар пам'ятних дат на 1994 р.". Очевидно, що тут теж можна раціональніше організувати працю складачів, заощадити час і кошти, поєднавши матеріали в одному виданні.

Важливе місце в краєзнавчому бібліографічному репертуарі належить галузевим і тематичним посібникам. В останнє п'ятиріччя особливо популярними були покажчики історико-краєзнавчої тематики. Фахівцями обласних бібліотек України підготовлені серйозні бібліо-

графічні праці, які збагатили українську історичну бібліографію: "З історії Чернігівської єпархії" /Чернігів, 1993/, "Козацтво донецького краю" /Донецьк, 1995/, "340 років Берестецькій битві" /Рівне, 1991/ та ін.

Відчувається прагнення складачів до підвищення якості посібників.

Так, науково-допоміжний бібліографічний покажчик "Нації і народності Херсонщини: Минуле і сьогодення" /1993/, підготовлений Херсонською ОУНБ спільно з обласним архівом, адресований науковим працівникам, краєзнавцям. До посібника включені окремі видання, публікації із газет, журналів та збірників, які були виявлені в результаті вивчення фондів, каталогів і картотек Херсонської ОУНБ, Одеської державної наукової бібліотеки ім.М.Горького, бібліотек Одеського держуніверситету, Херсонського обласного краєзнавчого музею, документів держархіву Херсонської області та бібліографічних джерел. Цей покажчик є першою спробою ознайомити читачів з матеріалами, що розкривають історичне минуле, географію розселення, сьогоденне становище та етнографічні особливості націй і народностей, які компактно селились та проживають на території Херсонської області. Як пише у вступній статті доктор історичних наук, професор В.М.Дарієнко, "...повага, чуйність, ввічливість і делікатність в задоволенні потреб "нетитульних" етнічних спільностей відкриває правильний шлях до розвитку матеріального благополуччя і духовного багатства нації, яка взяла на себе провідну роль творця нової демократичної держави". Покажчик складається з тематичних розділів, які дають можливість ознайомитися з роботами загально-теоретичного характеру, статистичними матеріалами, законодавчими документами і т.п. Бібліографічним записам передують короткі історико-етнографічні довідки. Бібліографічні джерела в покажчику виділені окремо, всі розділи пов'язані між собою за допомогою посилань. Посібник забезпечений іменним та географічним покажчиками.

Покажчики, присвячені природі і природним ресурсам краю, його екології, вийшли майже в тій же кількості, що і в попередньому п'ятиріччі - їх зареєстровано близько 20. Серед них є науково-допоміжні бібліографічні праці: "Зберегти і примножити: Природа Волині та її охорона" /Луцьк, 1992/, "Природа і природні ре-

сурси Львівської області" /1992/, "Природа і природні ресурси Північного Причорномор'я" /Одеса, 1993/. Більшість видань - рекомендаційні покажчики і списки літератури. Зовсім мало підготовлено бібліографічних посібників, присвячених питанням народного господарства - промисловості, сільському господарству краю.

В порівнянні з минулим п'ятирічним періодом вдвічі збільшилась кількість краєзнавчих покажчиків з проблем медицини, охорони здоров'я. Вагомим внеском в краєзнавчу галузеву бібліографію стали праці одеських і чернігівських бібліографів - "История медицины Одессы" /1995/, "История медицины Черниговщины. 1783-1917 гг." /1991/. Обласні наукові медичні бібліотеки - Житомирська, Кримська, Миколаївська, Херсонська та ін. випускали поточні і ретроспективні покажчики медичної тематики різного призначення: науково-допоміжні, професійно-виробничі і рекомендаційні.

Вдвічі більше зареєстровано і покажчиків серії "Вчені краю". Попереду - Одеська державна наукова бібліотека ім.М.Горького, яка тільки в 1994-1995 роках випустила кілька частин бібліографічного покажчика "Вчені вузів Одеси" - прс видатних геологів і географів, математиків і механіків, хіміків, які працювали у вузах Одеси в 1865-1945 рр.

Чимало покажчиків вийшло на Чернігівщині в серії "Ученые - филологи Нежинской высшей школы".

Виділяється і серія "Дослідники рідного краю": вийшли в світ давно очікувані покажчики серії-"Гошкевич Віктор Іванович" /Херсон, 1993/, "Гуменюк Степан Костянтинівич" /Хмельницький, 1993/, "Дмитро Іванович Яворницький" /Дніпропетровськ, 1991/ та ін.

Майже всі обласні універсальні бібліотеки випускали посібники, присвячені питанням культури, освіти, мистецтва. Ґрунтовно підготовлені покажчики "Педагогічний пошук вчителів шкіл Донецької області" /Донецьк, 1995/, "Народознавство Поділля" /Хмельницький, 1992/, "Художники Днепропетровщины" /Дніпропетровськ, 1991/.

Як і завжди, популярними були краєзнавчі літературні бібліографічні посібники. Прикро, що такі посібники переважно мають вигляд листівок, розмножених на ксероксі тиражем 20-30 примірників /як, наприклад, серія "Письменники Миколаївщини"/. Зручніше,

коли матеріали об'єднані, як це зроблено у виданні "Літературна Буковиніана" /Чернівці, 1994/ або "Розстріляне слово: письменники Прикарпаття - жертви сталінських репресій" /Івано-Франківськ, 1992/ і т.п. Серед прикладів біобібліографічних покажчиків, підготовлених на належному рівні, виданих достатнім тиражем - покажчики "Василь Бовчок" /Ужгород, 1995/, "Іван Петрович Гайдаєнко" /Одеса, 1992/, "Олександр Петрович Довженко" /Чернігів, 1994/ та ін.

Збільшилась кількість зареєстрованих краєзнавчих покажчиків другого і вищого ступенів, покажчиків місцевого друку.

Підсумовуючи огляд краєзнавчої бібліографії бібліотек України за останнє п'ятиріччя, можна зробити певні узагальнення. Розробка методичної документації створила умови для підвищення якості різних видів краєзнавчих бібліографічних посібників і в цілому оптимізувати формування їх системи. Збільшилась питома вага науково-допоміжних посібників у загальній кількості видань бібліотек. Складачі покажчиків прагнуть до наукової розробки тем, глибини ретроспекції, використання різноманітних за видами і типами документів. Поряд з цим, як і раніше, багато тематичних посібників, персональних списків в значній мірі дублюють один одного, мають невиразне поліграфічне оформлення. Слабка координація бібліотек в одному місті /наприклад, в Харкові паралельно випускали "Календарі..." обласна універсальна наукова бібліотека і обласна бібліотека для юнацтва, а в Херсоні - поточні покажчики про Херсонщину - обласна універсальна наукова бібліотека і обласна бібліотека для дітей і т.д./.

Є надія, що "Примірний розподіл функцій бібліотек області по формуванню системи краєзнавчих бібліографічних посібників", затверджений як додаток до "Положення про краєзнавчу роботу бібліотек системи Міністерства культури і мистецтв України" /12/ у червні 1996 року, сприятиме раціональному використанню бібліографічних ресурсів регіону, допоможе бібліотечним працівникам в роботі по формуванню системи краєзнавчих бібліографічних посібників.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. КИСЕЛЬОВА В.П. Краща бібліографія як складова національної бібліографії України // Національна бібліографія України: стан і тенденції розвитку: Матеріали міжвід.наук.конф. 12-14 квіт. 1994 р., м.Київ / ННБУ. - К., 1995. - С.81-82.
2. КИСЕЛЬОВА В.П. Скремі аспекти видавничої діяльності бібліотек України в галузі краєзнавчої бібліографії // Соціологічні дослідження в бібліотеках: Інформ.-аналіт.булетень. Вип.15. - К., 1995. - С.4-9.
3. КИСЕЛЬОВА В.П. Проблеми формування системи краєзнавчої бібліографії другого ступеня в Україні // Наукова бібліотека в сучасному соціокультурному контексті: Міжнар.наук.конф., м.Київ, 12-15 жовт.1993 р. Ч.1-П. - К., 1993. - С.165-166.
4. КРАЄЗНАВЧІ бібліографічні видання України. 1986-1990: Бібліогр.показник / Держ.іст.б-ка України; Підгот.: В.П.Кисельова, Т.С.Кудласевич, О.В.Михайлова. - К., 1992. - 86 с.
5. КРАЄЗНАВЧІ бібліографічні посібники бібліотек України 1991-1995: Бібліогр.показник / Держ.іст.б-ка України; Підгот.: В.П.Кисельова, О.В.Михайлова. - К., 1996. - 87 с.
6. МЕТОДИЧНІ рекомендації бібліотекам на допомогу виданню бібліографічних посібників краєзнавчої тематики / Держ.іст.б-ка УРСР; Підгот.: В.П.Кисельова. - К., 1990. - 26 с.
7. МЕТОДИЧНІ рекомендації по складанню бібліографічних посібників серії "Дослідники рідного краю" / Держ.іст.б-ка УРСР; Підгот.: В.П.Кисельова. - К., 1991. - 7 с.
8. МЕТОДИЧНІ рекомендації по складанню друкованих зведених краєзнавчих каталогів / Держ.іст.б-ка України; Склад.: В.П.Кисельова. - К., 1992. - II с.
9. МЕТОДИЧНІ рекомендації по складанню краєзнавчих методично-бібліографічних посібників типу "Календар знаменних і пам'ятних дат ... області на ... рік" / Держ.іст.б-ка України; Підгот.: А.М.Комська. - К., 1993. - 32 с.

10. МЕТОДИЧНІ рекомендації по складанню покажчиків краєзнавчих бібліографічних посібників / Держ.іст.б-ка України; Підгот.: В.П.Кисельова. - К., 1993. - 20 с.

11. МЕТОДИЧНІ рекомендації по складанню універсальних покажчиків поточної літератури про край / Держ.іст.б-ка України / Склад.: З.Х.Мусіна, А.М.Комська. - К., 1995. - 31 с.

12. ПОЛОЖЕННЯ про краєзнавчу роботу бібліотек системи Міністерства культури і мистецтв України. - К., 1996. - 7 /1/ с.

Зав.відділом
історичного краєзнавства ДІВ України

В.П.КИСЕЛЬОВА

